

סיכום דיון ועדת חינוך והוועדה לקיום מעמד הילד, עיריית תל אביב-יפו – 6.11.2022

נושא הדיון: מיוחדים 360 – ילדות.ים מיוחדות.ים בתל אביב-יפו: חינוך, קהילה, רווחה

דברי פתיחה:

רון חולדאי, ראש העירייה: הנושא שאנחנו מטפלים בו הוא נושא שעוסקים בו מימי בריאת העולם, ואף מוזכר בתנ"ך. תל אביב-יפו, שהיתה העיר העברית הראשונה והיחידה עד הקמת מדינת ישראל, היתה העיר שבה התפתחו המוסדות החשובים ביותר, המקצועיים ביותר והמשרתים את היישוב היהודי בארץ ישראל. ככזאת, היא התמקצה והפכה להיות גורם מאוד משמעותי. עד היום במוסדות החינוך בעיר לומדים ילדי חינוך מיוחד מגוונים שונים שמתמקצים בנושאים שונים, ואינם בכלל תושבי העיר. זה שירות שהעיר עושה עבור מדינת ישראל.

כמי שגם במשפחתו יש אנשי חינוך וגם הוריו היו מורים, הנושא הזה עמד לפתחי כאשר הפכתי להיות ראש העיר. אחד הדברים הראשונים שאמרנו מתחילת הדרך הוא שלפחות בעיר תל אביב-יפו החינוך המיוחד יקבל שירות של 5 כוכבים. לאורך השנים, הייתי צריך לעמוד בפני דברים שלא תמיד היו מובנים מאליהם, והיה צורך להילחם עליהם – למשל התנגדות השכנים להקמת בית ספר "און" והעברת בית הספר "גיל" מבת ים לתל אביב-יפו, שרק לאחרונה בנינו לו בניין חדש בהדר יוסף.

העיר עושה את הכל כדי שבתי הספר יקבלו גם שירותי חינוך ברמה הכי גבוהה. אנחנו נמצאים בשעת משבר בתחום החינוך המיוחד. זה בעיקר תוצאה של שינויים במערכת השלטונית בישראל ובמצב הכלכלה לאחר הקורונה. המציאות גורמת לכך שממשלת ישראל אינה עומדת בהתחייבויותיה בתחום השירות לחינוך המיוחד. אנחנו עושים את הכל כדי שלא נצטרך לעמוד מול משפחות ללא פתרונות מתאימים. לפעמים אני צריך להגיד להן את הדבר הכי קשה כאיש ציבור – אין לי פתרון בשבילכן. אני עומד חסר אונים וממתין שהממשלה החדשה תיכנס לתפקוד ואולי תתעשת. כאשר אנחנו מביטים על לאן הגענו עד היום, אני חושב שיש גם במה להתגאות, ועלינו להמשיך לעשות הכל כדי שהדברים יהיו באמת יותר מתוקנים ממה שאנחנו רואים כרגע, שצריך לעמוד בפרץ ולעשות כל מאמץ כדי להגיע לפתרון. אני מברך את כל מי שהגיע לכאן, לומר תודה על כך שאתם קיימים ועושים את המלאכה.

שירלי רימון-ברכה, מנהלת מינהל החינוך, עיריית תל אביב-יפו: נושא הילדים מיוחדים בעיר הוא המכליל ביותר שאנחנו עוסקים בו בעירייה. אנחנו מצליחים ליצור רצפים מלידה ועד גיל 21 והלאה במינהל השירותים החברתיים. אנחנו יוצרים חיבורים בין ילדים משולבים, כיתות קטנות, בתי ספר כוללניים, פעילות אחר הצהריים. החזון בחינוך הוא שיהיה כפר שלם שמגדל ורואה ילד. בחינוך המיוחד אנחנו מצליחים לקיים את זה בזכות העבודה המשותפת עם ההורים המיוחדים, שהיא קהילה חזקה וחשובה שקמה בעיר מתוך עצמה עם המון מוטיבציה לשנות. אפשר לדבר הרבה על הקשיים שיש לנו בחינוך המיוחד, והעבודה גם אף פעם לא נגמרת. אבל אני חושבת שהוועדה הזו תשים זרקור גם על הדברים היפים שנעשים פה בעיר, בהשקעה תקציבית גדולה ויותר מזה השקעה של תשומת לב וחשיבה. יש לנו צוותים יוצאי דופן במערכת שהם קטר חברתי, חינוכי ואנושי. הם יעשו הכל כדי שהילדים הללו שמסיימים את בית הספר יצליחו להשתלב בחברה באופן עצמאי. נעשים פה דברים מרגשים. אפשר לשאוב אופטימיות מהדבר הזה ולא רק להישאב לקשיים.

אנחנו נותנים שירות לילדים מ-63 רשויות שונות שזוכים פה לשירות חינוכי יוצא דופן. מינהל החינוך לומד המון מהחינוך המיוחד: איך לראות כל ילד, בניית תכנית אישית, פדגוגיה ייחודית, חללים ומרחבים שאפשר לעשות איתם פלאות עבור הילדים. אחוז הילדים המיוחדים המשולבים בבתי ספר רגילים עולה משנה לשנה, והחינוך המיוחד תופס נפח גדול מאוד במינהל החינוך. זהו אתגר משותף לכולנו לתת לילדים את כל מה שהם צריכים.

דיון:

אופירה יוחנן וולק, סגנית ומ"מ ראש העירייה, יו"ר הוועדה: אני מבקשת להודות לכל מי שהצטרף אלינו היום. המציאות מפגישה את הילדים המיוחדים עם שלל התמודדויות, שאלות ואתגרים. בשנים האחרונות המודעות לצרכיהם של בעלי צרכים מיוחדים גדלה, ואנחנו בעיריית תל אביב-יפו פוגשים את הילדים והילדות במגוון ממשקים – בבתי הספר לחינוך מיוחד וכיתות השילוב, במרחבים הציבוריים ובאירועים השונים בעיר ובמגוון מערכי תמיכה טיפוח וסיוע של מינהל השירותים החברתיים. שלל המחלקות בעירייה עושות לילות כימים על מנת לסייע ולהפוך את הקהילה שלנו למכילה ומאפשרת יותר.

היום נציץ לעולמם של המיוחדים ומשפחותיהם, נעסוק בנקודות המפגש של הקהילה עם השירותים החברתיים, ובצרכים, הרצונות והאתגרים שהם נתקלים בהם. נשמע גם על התוכניות השונות והמענים שקיימים בעיר. נתחיל עם התלמידים והבוגרים המיוחדים.

ורה סנקיב, תלמידת כיתה ט' בבית הספר רב תחומי עמל ליידי דייויס: לא נולדתי בישראל, הגעתי מאוקראינה בגיל 5. אני לומדת בכיתה קטנה, יש בה פחות רעש, יותר עזרה ואפשר להגיד את הדעה שלך וכולם ינסו להבין. לא הייתי רוצה ללמוד בכיתה רגילה, כי היו לי פעם בעיות בכיתה גדולה ויש לי פחד גדול מכמות גדולה של אנשים. אני מפחדת שכולם יגידו עד כמה אני מוזרה ודברים כאלה. יחשבו שאני לא צריכה להיות שם. בכיתה הקטנה יותר טוב לי. אמיר מוסקוביץ', תלמיד כיתה ט' בבית הספר רב תחומי עמל ליידי דייויס: אני נולדתי בתל אביב ואני בחוגים אחר הצהריים, יש לי גם שיעורים פרטיים ואני נפגש עם חברים אחר הצהריים. אני לומד בכיתה קטנה, ולא הייתי רוצה ללמוד בכיתה גדולה כי יש שם הרבה רעש ולמורים אין סבלנות אלי. יש גם הרבה ילדים שאין להם משמעת למורים וזה קשה לי. אני אהיה שם לבד ואאבד את עצמי שם.

אופירה יוחנן וולק, יו"ר הוועדה: ורה, יש לך חברים מכיתות אחרות בשכבה?

ורה סנקיב, תלמידת כיתה ט' בבית הספר רב תחומי עמל ליידי דייויס: קצת. יש לי מעט חברים מהכיתה של אמיר, ועוד כמה מהכיתה שלי.

אופירה יוחנן וולק, יו"ר הוועדה: ולך, אמיר?

אמיר מוסקוביץ': יש לי חברים מכל מיני כיתות אחרות בבית הספר. הרבה ילדים שהם בעלי צרכים מיוחדים כמוני. אני נפגש איתם אחר הצהריים, בעיקר עם הקרובים אלי. אני גם בתנועת צופי הים ושם אני משתלב עם ילדים רגילים, ויש שם הרבה שאין להם משמעת. אני גם בבית הגלגלים.

איתי פריד, בוגר כיתה מיוחדת בבית הספר רב תחומי עמל ליידי דייוויס: אני בן 21, לפני 3 שנים סיימתי בית ספר ואחרי זה המשכתי עוד 3 שנים לימודים במגמה לעתיד בבית הספר ליידי דייוויס. אני הייתי רוצה ללמוד בכיתה רגילה. בבית הספר למדתי בכיתה קטנה, אבל לפי היכולות שלי אני חושב שאני מתאים לכיתה רגילה. קיבלתי פטור מהצבא אבל לא ויתרתי והעליתי פרופיל והתגייסתי לצה"ל, ואני מתעסק בתקשוב. יש לי גם חוגים אחר הצהריים, אני משחק כדורסל בימי רביעי ושישי. בזמן שהייתי בבית הספר היה לי משלב, הייתי גם במסע לפולין עם הצופים.

אמיר מוסקוביץ': לי יש סייע אחד, שמו כריסטיאן. מרוב שאני תלמיד טוב אני מצליח לעבוד בלימודים לבד ולא צריך עזרה. יש רגעים שלפעמים אני מתקשה, ואם אני לא מצליח אני מבקש סייע.

ורה סנקיב, תלמידת כיתה ט' בב"ס רב תחומי עמל ליידי דייוויס: בכיתה שלנו היו כמה סייעים, חלק עזבו, אבל עכשיו יש סייע בשם מתן. הוא עוזר לנו בכיתה ובשילובים. באופן אישי הוא עוזר לי ביצירות שאני עושה, אני מצוירת על אייפד. אבל רוב הפעמים אני מסתדרת לבד.

איתי פריד, בוגר כיתה מיוחדת בב"ס רב תחומי עמל ליידי דייוויס: יש שני משלבים כשהיית בי"ב וזה עזר לי מאוד. אני רוצה לבקר אותם אבל לא מצליח למצוא יום להגיע.

אופירה יוחנן וולק, יו"ר הוועדה: אני רוצה לפנות ליונתן, שהיה ילד מיוחד וכיום הוא משלב.

יונתן אביגדור, משלב בבית ספר אהבת ציון: לי לא היה משלב. למדתי כל השנים במסגרת רגילה בלי שילוב. כיום אני עובד כמשלב. תחום החינוך והעזרה לאחר מעניין ומרתק אותי. עוד לפני שהתחלתי לעבוד בשילוב, התנדבתי בחוגים לילדים עם צרכים מיוחדים וחנכתי ילדים אחר הצהריים. סיקרן אותי לעשות את קפיצת המדרגה מחונכות אחר הצהריים לשילוב ילדים בבית הספר. אני אוהב לעזור ולתת מעצמי לאחרים. גדלתי בבית עם אח עם צרכים מיוחדים, כך שאני מכיר מקרוב את התחום ורגיש לסביבה שלי.

בתור בנאדם שמאובחן בעצמו על הספקטרום, היו לי הרבה לבטים לפני כן אבל דווקא העובדה שאני מאובחן יכולה להיות עבורי יתרון כשאני בא לשלב ילדים כי אני מכיר יותר מקרוב את העולם שלהם ויודע איך לגשת אליהם כדי לעזור. כיום אני עובד בבית ספר אהבת ציון, שזה בית ספר רגיל. יש שם כיתה אחת קטנה, אבל זה בית ספר רגיל שבו יש ילדים משולבים. זו השנה הרביעית שלי שם. יצא לי כבר לעבוד בכמה כיתות עם כמה ילדים.

אופירה יוחנן וולק, יו"ר הוועדה: מה בית הספר המושלם בעיניכם?

אמיר מוסקוביץ': ליידי דייוויס. אין על בית הספר הזה. זה בית ספר טוב. מהיום הראשון ללימודים התחלתי את השנה שם טוב והשגתי המון חברים. אני אוהב מאוד את המורים שם. אני מרגיש שעוזרים לי שם הרבה, מכבדים את הדעות שלי. אני משלב הרבה מקצועות, ויש שיעורים שאני לומד בכיתה רגילה.

ורה סנקיב, תלמידת כיתה ט' בב"ס רב תחומי עמל ליידי דיוויס: אני חושבת כמו אמיר. ליידי דיוויס הוא בית ספר מושלם כי תמיד מנסים להבין את הבעיות של התלמידים ולפתור אותה. מנסים לחשוב איך יהיה לתלמידים טוב. בכל בתי הספר שהייתי לפני כן, והם היו פחות טובים. בליידי דיוויס אני ממש רוצה להיות ולא רוצה לוותר עליו.

אופירה יוחנן וולק, יו"ר הוועדה: אורטל, מורה בחינוך המיוחד, ספרי לנו קצת על הכלים שיש לך ומה עוד המערכת יכולה לעשות על מנת להשתפר.

אורטל דמתי, מחנכת כיתה ט' בבית הספר רב תחומי עמל ליידי דיוויס: אני כבר 9 שנים בליידי דיוויס. לקום בבוקר לאתגר זה הדבר הכי חשוב והכי כיף בעולם. אני מגיעה לכיתה של 8 תלמידים ששמחים לבוא לכיתה. אנחנו משקיעים המון בבית הספר כדי לעזור ולהנגיש להם את המקצועות, לתת להם כלים להתמודד, לעזור להם להשתלב בקבוצות גדולות ורועשות יותר, להתחבר לפעילות של הכיתות הרגילות. אנחנו מנסים לתת להם כלים להתמודד עם כעס ותסכול בזמן אמת, לא רק במסגרת בית הספר.

אופירה יוחנן וולק, יו"ר הוועדה: ענת, ספרי לנו על התוכניות שקיימות בבתי הספר כדי להעצים את הילדים.

ענת שקד, רכזת חינוך מיוחד בבית הספר רב תחומי עמל ליידי דיוויס: יש לנו 9 כיתות שמשולבות בתיכון. לא סתם בית הספר שלנו גדל להיות 9 כיתות – זו אמירה ואג'נדה של ראיית האחר וקבלת האחר. הכיתות המשולבות שלנו הן חלק בלתי נפרד מבית הספר, התלמידים פעילים בכל דבר שמתקיים בבית הספר – טקסים, טיולים ועוד. כל זאת במקביל גם למה שמתקיים בכיתות הקטנות. כל תלמיד לומד בהתאם ליכולות שלו, ואנחנו מלמדים גם המון כישורי חיים, שיח ועצמאות.

כשתלמיד מגיע אלינו אנחנו שואלים את עצמנו איזה בוגר אנחנו רוצים להוציא מבית הספר. אנחנו רוצים להוציא בוגרים שיכולים התגייס לצבא, לתרום לקהילה ולהיות עצמאיים. יש לנו תוכניות מיוחדות של עבודה בקהילה מהן יוצאים תלמידים שמשתלבים במסגרות שונות. אנחנו עם היד על הדופק כדי להקנות כישורי חיים ועצמאות שיקדמו את התלמידים שלנו יותר ויותר.

אופירה יוחנן וולק, יו"ר הוועדה: ורה, תוכלי לספר לנו מה את עושה אחר הצהריים?

ורה סנקיב, תלמידת כיתה ט' בב"ס רב תחומי עמל ליידי דיוויס: רוב הזמן אני משחקת במחשב, מציירת ומדברת עם חברים. אני לא משתתפת בחוגים במרכזים קהילתיים. פעם הייתי בתיאטרון ובאמנות, אבל העדפתי לקחת את הזמן הזה לעצמי ולנוח אחרי השיעורים של בית הספר.

אופירה יוחנן וולק, יו"ר הוועדה: אנחנו נעבור לתומר מרשות הספורט העירונית שיספר לנו על הפעילויות שהרשות מובילה.

תומר ארצי, מנהל ספורט הישגי, רשות הספורט, עיריית תל אביב-יפו: רשות הספורט עושה שלל פעולות שקשורות בבעלי צרכים מיוחדים. אנחנו מנסים לנצל את סוכן הספורט שלנו, המרכזים והאגודות, כדי לבצע פעולות של שילוב. אחת הפעילויות המרכזיות שלנו היא קבוצות כדורסל לבעלי צרכים מיוחדים – שתי קבוצות, בצפון ובדרום העיר. יש גם חבר'ה שהתחילו במסגרת המיוחדת ומשתלבים כיום בקבוצות הקט-סל הרגילות.

יש לנו גם את קבוצת השווים בכדורגל, פרויקט שמובילים אותו הספיישל אולימפיקס – זו קבוצת כדורגל שמורכבת מבעלי צרכים מיוחדים וגם עצמאיים, שמתאמנים בכל שבוע בצורה קבועה. פעם בכמה חודשים יש טורניר בין הקבוצות.

יש שיתופי פעולה גם בספורט הימי, עם מרכז הטיס ביד אליהו ועוד. אנחנו נעזרים בכוחות המקצועיים הספורטיביים ועושים איתם את ההתאמות הדרושות. אחת לשנה עושים יום ספורט לכיתות המיוחדות בליידי דיוויס, והדבר הכי מיוחד הוא שאנחנו מביאים את שחקני הנוער של מכבי והפועל תל אביב וכולם עושים את הפעילות יחד. השחקנים מקבלים ביום הזה לא פחות מאשר ילדי בית הספר. יש גם את המיני-מרתון שהוא אירוע מרגש. הדגש הוא בשילוב של בעלי הצרכים המיוחדים עם האוכלוסייה הרגילה בצורה מיטבית.

אופירה יוחנן וולק: כחלק מהתפיסה שהילדות והילדים המיוחדים הם ילדים וילדות רגילים לכל דבר ועניין עם רצונות וצרכים, פועלת בעיר גם להקה מיוחדת שמאפשרת לילדים לנגן, לשיר ליצור ולהופיע. דניאל יספר לנו על הלהקה המיוחדת הזו.

דניאל כהן, מטפל במוסיקה, מנהל ההרכב המוזיקלי של ילדי החינוך המיוחד: זו יוזמה נהדרת של האגף לחינוך מיוחד שפנו אלי עם חזון לייצר פרויקט מוזיקלי שפונה לכל החינוך המיוחד. התפיסה שעליה מושתת הפרויקט היא שהמוזיקה היא שפה שבעזרתה אפשר לגשר על ההבדלים הפיזיים והתקשורתיים. יצרנו יחד שפה מוזיקלית כזו, ואנחנו לא מנסים לדלג מעל הקשיים אבל כן מסתכלים על הילדים קודם כל כמוזיקאים. הם נפגשים פעם בשבוע, עושים חזרות ומופיעים באירועים עירוניים. יש לפרויקט אווירה קהילתית ואנחנו חושבים איך להטמיע אותו בתוך הפעילות של בתי הספר.

אופירה יוחנן וולק: אני רוצה לשמוע קצת מהחברות בהרכב הזה, איך זה להיות חברה בלהקה?

גיל, חברה בהרכב המוזיקלי של ילדי החינוך המיוחד: זו חוויה מאוד מספקת. לעשות מוזיקה עם עוד אנשים שלא הייתי פוגשת ביום-יום שלי, זה ממלא ומספק. זה לעשות את הדבר שאני הכי אוהבת עם עוד אנשים, זה נהדר. מוריה, חברה בהרכב המוזיקלי של ילדי החינוך המיוחד: בשבילי לבוא ללהקה זו הרגשה טובה. להיות עם כולם ולהופיע, ללמוד דברים חדשים. התחברתי עם המון ילדים עם צרכים מיוחדים ולמדתי לקבל אותם. זו הרגשה טובה. אופירה יוחנן וולק: נועה, אמא לילד עם אוטיזם היא נציגת ההורים המיוחדים שלנו כאן.

נועה דנון, נציגת הורים מיוחדים: אני חברה במנהיגות הורים מיוחדים תל אביב. היא מורכבת מ-30 הורים שפועלים בהתנדבות משנת 2017. אנחנו פועלים בעיקר ב-4 צוותים משמעותיים: צוות הבוגרים, שעוסק בילדים והילדות לאחר

גיל 21; צוות מידע וקהילה שעוסק בדיגיטל נגיש; צוות פנאי שעוסק בשעות הפנאי של הילדים; וצוות חינוך שהוא הצוות הכי מאתגר והכי מורכב, שדואג לכל היתר.

ההתמודדויות הן אינסופיות וקשות. להיות הורה מיוחד זו תחושה שאתה כל הזמן במלחמה ומגננה. יש קשיים גם במידע והנגישות שלו, גם מול צוותי החינוך, גם בזכויות, גם מול הקהילה עצמה של ההורים בגנים ובבתי הספר, של השכנים... זה אינסופי.

אופירה יוחנן וולק, יו"ר הוועדה: חינוך מיוחד זה רצף אינסופי, והרי המקרים שונים מאוד אחד מהשני. נורא קשה לייצר מכנה משותף של כולם, למרות שהבסיס זהה. איך מתמודדים עם זה?

נועה דנון, נציגת הורים מיוחדים: אין מכנה משותף, אבל גם יש. אנחנו שואפים להרחיב את קהל ההורים שמעוניינים להתנדב ולקחת חלק. אין לנו את כל סוגי המוגבלויות, יש כאלה שמאתגרים יותר ומשאירים להורים שלהם הרבה פחות זמן לעבודה יומיומית. המטרה העיקרית שלנו היא לבסס מערכת יחסים של שותפות ושל אמון, ולשם אנו חותרים כל הזמן.

יש לכל צוות גם הישגים. בצוות החינוך זה הכי קשה, אבל בצוותים האחרים יש שיתופי פעולה מוצלחים ויש הישגים יפים. העבודה היא יומיומית, תמיד נדרש שיתוף פעולה ומענה לדברים שעולים. זה לא נגמר. יש קשב ויש אמון עם הגורמים העירוניים, וזו הדרך שלנו להצליח.

עדית גלבר, מנהלת האגף לחינוך מיוחד, מינהל החינוך, עיריית תל אביב-יפו: זה לא סתם שהפעילות שלנו מצליחה וענפה כל כך. לי יש גיבוי מלא ממנהלת המינהל שלי, היא נותנת לי גב ליוזמות שלי וכמעט אין בעיית תקציב. בהקבלה לקולגות שלי ברשויות אחרות המצב שלנו מעולה. לא סתם מגיעים אלינו מרשויות אחרות לקבל שירותים כאן. אחד הדברים החשובים לנו באגף הוא לתת מעטפת מלאה להורים ולתלמיד. מרגע שיש בעיה, אנחנו רוצים ללוות את ההורה והתלמיד לוועדות הזכאות, ומשם לשיבוץ ולפעילות.

החינוך המיוחד גדל מאוד בשנים האחרונות. נפתחו בשנתיים האחרונות 2 בתי ספר, יש כיום 230 כיתות של חינוך מיוחד, יש 115 גני חינוך מיוחד, מהם 46 גני תקשורת. החינוך המיוחד גדל והולך. יש צוותים ויש עם מי לעבוד, והילדים יודעים שיש להם לאן להגיע ורואים את זה עליהם – הם רוצים להגיע ולהישאר. יש לנו כיום 1,600 תקנים למשלבים וסייעות, עדיין לא כולם מאוישים. זה רק מכיתה א', ללא גני ילדים. כל שנה משתלמות כ-200 סייעות. אנחנו מקפידים על הקשר בין התלמיד, המורה והסייעות.

כמובן אנחנו לא מוותרים על הפדגוגיה ועל תוכניות לימוד. אין שום תוכנית שמנהלת המינהל מוציאה והחינוך המיוחד לא משתתף בה. אנחנו ייחודיים בעולם בשילוב של למידה חברתית-רגשית בחינוך המיוחד. נושא השותפות הוא מרכזי, יציאה למרחב הציבורי, אומנות, תרבות. שום דבר לא פוסח על ילדי החינוך המיוחד. גם הקשר עם ההורים מתחזק. יש מספר מפגשים, עוד לפני ועדות הזכאות, וגם אחרי. המטרה היא תמיד להרחיב ולתת כמה שרק אפשר עבור התלמידים כדי שייצאו מהמסגרת מצוידים בכלים הכי טובים כדי להשתלב בחברה בצורה הכי טובה.

אופירה יוחנן וולק, יו"ר הוועדה: עסקנו בעיקר במה שקשור במינהל החינוך, והמעטפת שניתנת שם היא אכן מהודקת. אבל מגיע הרגע שבו הילדים עוזבים את מערכת החינוך ואז מינהל השירותים החברתיים נכנס לתמונה, למרות שטכנית הוא בתמונה עוד קודם. סיגל הררי תעשה לנו קצת סדר.

סיגל הררי, אחראית רצף האוטיזם, מינהל השירותים החברתיים, עיריית תל אביב-יפו: יש לנו 10 מחלקות אזורים בעיר, ומרגע קבלת האבחון ההורים יכולים לגשת לעובדים הסוציאליים באזור המגורים. בדרך כלל האבחון ניתן בגיל של כמה חודשים או שנה, והעובד הסוציאלי מלווה את המשפחה קודם כל בתהליך האבחון ולאחר מכן בשיבוץ למסגרות מתאימות. העובד הסוציאלי נמצא לאורך כל הדרך לצד המשפחה, בכל המעברים בחיים וברגעי האמת שלהם ושל הילדים.

בכל מה שקשור בפנאי, קייטנות, חוגים וכו' – אנחנו נמצאים בבתי הספר ומפעילים קבוצות בשיתוף עם ארגוני ספורט כמו צופי הים. יש חבר'ה שמשתלבים בצבא או בשירות לאומי, והכל בתיווך וליווי של עובדי הרווחה. יש פרויקטים של מכינות לחיים עצמאיים, לימודי מוזיקה, שילוב בקהילה, תעסוקה ועוד. נפתחו מספר מרכזים כאלה בעיר.

גם נושא מנהיגות ההורים נפתח אצלנו במינהל השירותים החברתיים, וזה מאוד נחמד וטוב לעבוד בכל שיתופי הפעולה עם כל המינהלים. אנחנו מחפשים תמיד לשלב אותם במקומות הרגילים.

אופירה יוחנן וולק, יו"ר הוועדה: בעבר הטיפול היה בעיקר בילדים. כיום אני רואה שיש גם תוכניות שמיועדות למשפחה – גם ההורים, האחים ואפילו הסבא והסבתא. הראייה יותר כוללת.

סיגל הררי, מרכזת נושא אוטיסטים, מינהל שירותים חברתיים, עיריית תל-א-יפו: ראייה של האדם ומשפחתו היא חשובה מאוד. לכל אחד יש חווית חיים שונה, לפעמים היא קשה יותר ולפעמים מעצימה. צריך להעצים גם את מי שמתחת לרדאר, כדי לתת להם אפשרות לבטא את מה שהם מרגישים. יש את מרכז "תותים" שמיועד למשפחות של אנשים עם צרכים מיוחדים. זה לא מרכז פיזי, כל פעם הפעילות היא במקום אחר. בצעדי הראשונים הוא נהגה ממש בשיתוף עם ההורים שהציעו דברים שיכולים להיות לעזר למשפחות. מתקיימות פעילויות שונות שהן חוצות מוגבלות, להורים וילדים: טיולים, סרטים בסינמטק, פעילויות כיף, שזירת פרחים ועוד. הפעילויות לעתים מכוונות לילדים ולפעמים הן לטובת כיף ופורקן להורים.

אלה בורוביץ וולף, מנהלת תחום השתלבות והכלה, מינהל קהילה, תרבות וספורט עיריית תל אביב-יפו: אנחנו במינהל קהילה מתרכזים במרכזים הקהילתיים. אחד הדברים שאנחנו מודעים אליהם הוא שאין לילדים הרבה אפשרויות אחר הצהריים כאשר הם מגיעים הביתה. לכן ההתמקדות שלנו היא לייצר כמה שיותר פעילות בשכונה ובמרכז הקהילתי. יש לנו תוכנית השתלבות בחוגים, שמצמידה משלב לילדים שרוצים להצטרף לחוגים רגילים. יש לנו גם חוגים ייעודיים ומסגרות קטנות יותר, שהגיעו מתוך צורך שעלה מההורים. אנחנו מתייחסים המון לצרכים שעולים מצוותי ההורים.

הפעילויות שלנו חוצות מוגבלויות, ולא מתאימות רק לציבור ספציפי. אנחנו גם עוסקים בהנגשת הפעילות הקיימת ברשות הספורט ובמינהל לטובת כולם, וגם מייצרים מענים חדשים, בשותפות עם ההורים. זה חלק מעניין וכיפי בעבודה שלנו.

אופירה יוחנן וולק, יו"ר הוועדה: אחד הדברים שהייתי חלק מהם אלו המתחמים המונגשים באירועים עירוניים, כמו אירועי יום העצמאות.

אלה בורוביץ וולף, מנהלת תחום השתלבות והכלה, מינהל קהילה, תרבות וספורט עיריית תל אביב-יפו: זה באמת התחיל מבקשה של אמא מיפו והפנייה הגיעה אלינו. התבקשנו לייצר מערך שבו ביום העצמאות יהיו מתחמים שקטים אליהם כולם יוכלו להגיע וליהנות. יום העצמאות זה אירוע המוני שגם למשפחה לא מיוחדת קשה לפעמים למצוא את עצמה בו. ביום העצמאות האחרון כבר היו 12 מתחמים כאלה בעיר. משתמשים במתחמים האלה גם קשישים שמגיעים עם המטפלות וזה מאפשר להמון אנשים להגיע וליהנות מהאירועים. זו דוגמה מעולה לצורך שעולה מהשטח וניתן ליישם באמצעות המשאבים שלנו. כך נראית קהילה, שבה כולם נמצאים באירוע ונהנים ממנו.

אופירה יוחנן וולק, יו"ר הוועדה: יושבים כאן אנשים שבתפיסת העולם שלהם כולנו שווים. אבל במציאות זה לא כזה פשוט לשלב את הדברים, וגם הילדים כאן אמרו שהם מעדיפים קבוצה משלהם ופחות להיות משולבים...

אמיר מוסקוביץ: אין לי בעיה להיות בחברה של ילדים רגילים, אבל העניין הוא שהם עושים המון רעש ושטויות, לא מקשיבים למבוגרים ואין להם משמעת. זה מפריע לי מאוד. יש גם ילדים אוטיסטים שאין להם משמעת, אבל אני לא אחד מהם.

אופירה יוחנן וולק, יו"ר הוועדה: אז איך בכל זאת אפשר להדביק ולחבר?

ענת שקד, רכזת חינוך מיוחד בבי"ס רב תחומי עמל ליידי דייויס: אנחנו משלבים כבר 20 שנה כיתות קטנות, ואני חושבת שקצת המצאנו גלגל. אנחנו עסוקים כל הזמן בפיתוח של דברים חדשים. אחד הדברים שאנחנו עושים זה לעלות לשכבות הגבוהות ולדבר על קבלה והכלה ומה הצרכים שלהם. זאת אחת הסיבות שבגללן הצלחנו לפתוח 9 כיתות. אנחנו מייצרים הכלה של השכבות הגבוהות.

עדי גלבר, מנהלת אגף חינוך מיוחד, עיריית ת"א – יפו: עצם העובדה שכיתת חינוך מיוחד נמצאת בבית ספר רגיל זה כבר שילוב. הם משולבים בפעילות השוטפת של בית הספר, בטיולים ובאירועים. לכן אנחנו מדגישים למידה של כישורים חיים. עשינו עבודה רצינית של אימון לכישורי חיים, גם עם הקהילה.

שירלי רימון-ברכה, מנהלת מינהל החינוך, עיריית ת"א-יפו: במקרים של מפגשים בין אוכלוסיות שונות – והעיר שלנו מאוד מגוונת – הרבה פעמים בעקבות המעשים באים הלבבות. אין לנו בית ספר שבו אין כיתות חינוך מיוחד. זו עבודה קשה ומאתגרת, שצריך לעשות עם ההורים. המפגש בין ההורים הוא מאתגר לא פחות, ודווקא המפגש בין הילדים הוא קל יותר כי הם ילדים. ההורים נדרשים להכיל המון דברים שפחות טבעיים להם. ילדים לא רואים

הבדלים. יש לנו עבודה קשה להפוך את החברה שלנו לפחות גזענית ופחות סטראוטיפית. יש כאן אתגר, אנחנו לא חברה מכילה באופן טבעי. העבודה המשמעותית יותר היא עם המבוגרים, והילדים יכולים להיות מודל למבוגרים. יונתן אביגדור: אחד הדברים הכי חשובים שלמדתי הוא לתת הזדמנות. גם לתלמידים וגם למבוגרים. זה עניין של להגביר מודעות ולתת הזדמנויות. זה המפתח להצלחה.

נועה דנון, נציגת הורים מיוחדים: זו שנה מאתגרת בפן של החינוך. אני כולי תקווה שיבואו פתרונות ומהר, בהקשר של המחסור בכוח אדם שהיא בעיה קשה.

דניאל כהן, מטפל במוסיקה, מנהל ההרכב המוזיקלי של ילדי החינוך המיוחד: יש מתח בין ההתייחסות לילדים כמיוחדים לבין הצרכים והרגישויות שלהם באמת. צריך לחיות את המתח הזה – לראות אותם כשלמים וגם להכיר את הרגישויות והצרכים שלהם כדי לענות עליהם.

אופירה יוחנן וולק, יו"ר הוועדה: תודה לכולם על ההשתתפות. קיבלנו כאן היום הצצה קטנה לחיים ולצרכים של הילדים והמשפחות המיוחדות. יש לנו עוד דרך ארוכה, אבל עם כל האנשים שיש כאן מסביב אנחנו נמשיך לפתח מענים לכלל הצרכים של המיוחדים והמיוחדות בעיר הזו.